

ต้นไม้ที่ปลูกเนื่องในวันรักต้นไม้แห่งชาติ

และวันสถาปนาคณะวิทยาศาสตร์ครบ 53 ปี

ผู้ให้ความแนะนำ ดร.วาทัญญู ณ กลาง *

- อดีต : กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภามหาวิทยาลัยมหิดล (2519-2539)
- ปัจจุบัน : กรรมการบริหาร และประธานกรรมการตรวจสอบภายใน บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

ชื่อสามัญ ปาล์มเจ้าเมืองกลาง **

ชื่อท้องถิ่น ปาล์มพระยากลาง ปาล์มพญากลาง ปาล์มทั้งหลังขาว ปาล์มซิงหลังขาว

ชื่อสากล White Elephant Palm, King Thai Palm

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Kerriodoxa elegans* Dransfield

วงศ์ Arecaceae (Palmae)

ประวัติและความสำคัญทางพฤกษศาสตร์

เมื่อ วันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2472 (ค.ศ. 1929) Dr. A.F.G. DERR แพทย์ชาวไอร์แลนด์และนักพฤกษศาสตร์ รัชการเป็นเจ้ากรมตรวจพันธุ์รักษา (สังกัดกรมเพาะปลูก หรือ กรมกสิกรรม) ได้เดินทางมาสำรวจพรรณพฤกษชาติป่าเทือกเขาพระแทว อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต ได้เก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้ง ของปาล์มพันธุ์ใหม่ชนิดหนึ่งบริเวณฝั่งลำธาร แต่ยังไม่สามารถจำแนกชื่อและสกุลได้ เนื่องจากไม่ปรากฏดอก จึงได้นำตัวอย่างแห้งของปาล์มนี้ไปเก็บรักษาไว้ที่หอพรรณไม้สวนพฤกษศาสตร์ Kew กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เพื่อรอการตรวจสอบชื่อต่อไป ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งอุทยานสัตว์ป่าเขาพระแทว เมื่อปี พ.ศ. 2520 (สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว ในปัจจุบัน) ศาสตราจารย์ ดร. เต็ม สมิตินันท์ ผู้เชี่ยวชาญพฤกษศาสตร์ป่าไม้ และนายจรัส บุญแนบ หัวหน้าสวนพฤกษศาสตร์เขาช่อง จังหวัดตรัง ได้กล่าวถึงปาล์มที่มีลักษณะเด่นพันธุ์นี้แก่ Dr. John Dransfield นักพฤกษศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญพันธุ์ไม้วงศ์ปาล์ม และชักชวนให้เข้ามาตรวจและเก็บตัวอย่างที่สมบูรณ์เพื่อนำไปตรวจสอบหาชื่อที่แท้จริง หลังจาก Dr. John Dransfield เก็บตัวอย่างที่สมบูรณ์ไปตรวจสอบพบว่าปาล์มสกุลใหม่ของโลก จึงตีพิมพ์ในวารสาร PRINCIPES (Journal of the International Palm Society) เล่มที่ 27 ลำดับ 4 ปี 1983 ตั้งชื่อสกุล *Kerriodoxa* เพื่อเป็นเกียรติแก่ Dr. A.F.G. KERR นักพฤกษศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงผู้ริเริ่มงานศึกษาพรรณพฤกษชาติของไทยระหว่างปี ค.ศ. 1902-1932 สกุล *Kerriodoxa* มีพันธุ์ไม้เพียงชนิดเดียว (monotypic genus) ได้แก่ *Kerriodoxa elegans* Dransfield เรียกชื่อสามัญว่า “ปาล์มเจ้าเมืองกลาง”

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นปาล์มลำต้นเดี่ยว ไม่แตกกอ ต้นแยกเพศ ลำต้นตั้งตรง สูงประมาณ 5-7 ม.

ใบ โคนก้านใบ แบบฝ่ามือเป็นรูปทรงกลม กว้างประมาณ 1.5 – 2 ม. มี hastula รูปสามเหลี่ยมยาวประมาณ 5 มม. แผ่นใบพับจีบเป็นรางน้ำ ประมาณ 90 จีบ แต่ละส่วนกว้างประมาณ 4 ซม. หลังใบสีเขียวเข้ม ท้องใบสีขาว ใบอ่อนตั้งตรง แผ่นใบคลี่ตัวออกประมาณ 10-40 ซม. โคนก้านใบไม่มีเส้นใบ ก้านใบเกลี้ยงไม่มีหนาม แต่ขอบก้านใบคมมาก หน้าตัดเป็นรูปครึ่งวงกลม ยาวถึง 2 ม. มีสีม่วงออกดำ

ช่อดอก แยกเพศ ใบประดับเป็นคลื่น ปลายแหลมรูปสามเหลี่ยม ก้านช่อดอกหลักมีขนสั้นหนานุ่ม ก้านช่อดอกย่อยมี 2 ก้าน ในต้นตัวผู้ ช่อดอกเพศผู้ยาวได้ถึง 45 ซม. โค้งงอ สีขาวครีม ดอกเพศผู้มีกลีบเลี้ยงเป็นหลอด มี 3 เหลี่ยม ขนาดใหญ่ได้ถึง 0.5 x 1 มม. ปลายกลีบเป็นติ่งหนาม 3 ดิ่ง วงกลีบดอกเป็น 3 เหลี่ยม เกสรเพศผู้มี 6 อัน เรียง 2 วงๆ ละ 3 อัน ก้านเกสรเชื่อมติดที่ฐานกลีบดอก ไม่พบช่อดอกเพศเมียที่เป็นหมัน ในต้นตัวเมียช่อดอกเพศเมียตั้งตรง สูงได้ถึง 75 ซม. สีขาวครีม-เขียว ดอกเพศเมียมีกลีบเลี้ยงเป็นหลอด เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 มม. ปลายกลีบแยก 3 แฉกสั้นๆ ยาวประมาณ 1.3 มม. มีเกสรเพศผู้ที่เป็นหมัน 6 อัน รังไข่มี 3 คาร์เพล ยอดเกสรเพศเมียแยก 3 แฉกโค้งงอออก ยาวประมาณ 0.2 มม. ไข่อ่อน 1 ใบในแต่ละคาร์เพล ผล ทรงกลม ขนาดประมาณ 3 x 4.5 ซม. ที่ฐานเป็นรอยนูนเปลือกสีส้มมีตุ่ม

ผล ผลอ่อนกลมเกลี้ยง เปลือกสีเหลืองอ่อนคล้ายยางสด ผลสุกสีเหลืองแก่ถึงส้ม ขนาด 3 ซม. เนื้อผลสีขาว นุ่ม หนาประมาณ 7 มม. ผันผลชั้นในบาง เมล็ดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.5-3 ซม.

การกระจายพันธุ์ พบบริเวณป่าดิบชื้นในเทือกเขาพระแทว อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดตามธรรมชาติดั้งเดิมเพียงแห่งเดียวที่ยังมีการแพร่พันธุ์ตามธรรมชาติของปาล์มชนิดนี้เป็นกลุ่ม **จึงถือเป็นพืชถิ่นเดียว (endemic species) ของประเทศไทยและของโลก** มีเพียงสกุลเดียวและชนิดเดียวเท่านั้นตามข้างต้น จัดอยู่ในสถานภาพที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ (rare and endangered species) เนื่องจากระบบนิเวศถูกคุกคาม การมีต้นที่แยกเพศกัน การติดเมล็ดยาก ทำให้การแพร่พันธุ์ตามธรรมชาติอยู่ในขีดจำกัด

การเจริญเติบโต : ขึ้นกับสภาพแวดล้อมการปลูกเลี้ยง หากเป็นพื้นที่เหมาะสมจะเจริญเติบโตเร็วปานกลาง หากปลูกในพื้นที่ไม่ใคร่เหมาะสมจะเติบโตช้า

ลักษณะพื้นที่เหมาะแก่การเจริญเติบโต สามารถปลูกเลี้ยงได้นอกถิ่นกำเนิด หรือ นอกถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (*ex situ*) แต่ต้องคำนึงปัจจัยต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมใกล้เคียงสภาพธรรมชาติดั้งเดิม คือ ควรปลูกในที่ลมสงบ ลมไม่แรงมีจะนั้นใบจะหักเสียรูปทรง ปลายใบจะไหม้กรอบเป็นสีน้ำตาล ขาดความงดงามเท่าที่ควร ควรอยู่ใกล้แหล่งน้ำ หรือ ธารน้ำไหล ที่มีบรรยากาศชุ่มชื้น หรือ มีการพ่นสปริงเกอร์ฝอยให้เป็นระยะๆ หรือ พื้นดินบริเวณนั้นต้องชุ่มชื้นสม่ำเสมอ ลักษณะทางกายภาพของดินต้องร่วนซุย มีการระบายน้ำดี มีค่า pH 5.5-6.0 แสงสว่างรำไร 40-60 % สามารถขึ้นภายใต้ร่มเงาไม้ใหญ่ที่เรือนยอดไม้ที่บวม อนุกรมวิธาน 25-30 องศาเซลเซียส

การขยายพันธุ์ โดยการเพาะเมล็ด

ข้อมูลอ้างอิง

1. ศาสตราจารย์ ดร. ธีรชัย สันติสุข ราชบัณฑิต, ผู้เชี่ยวชาญด้านพรรณพฤกษชาติ, ที่ปรึกษากรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นายพงศ์ชาติ เชื้อหอม หัวหน้าสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. อ.กรวิศุทธิ์ ณ ถลาง กลุ่มวิจัยไม้ยืนต้น ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

หมายเหตุ

* ท่านเป็นผู้แนะนำผู้บริหารคณะวิทยาศาสตร์ในยุคนั้น สมัยที่มีการประชุมสภามหาวิทยาลัยมหิดลเป็นประจำ ณ ห้องร็อกกี้เฟลเลอร์ ตึกเคมี ว่าควรปลูกและอนุรักษ์ต้นไม้ต่างๆ ภายในคณะวิทยาศาสตร์ พญาไท ในลักษณะสวนป่าในเมือง (urban forest) เพื่อให้เกิดสุนทรียภาพแก่กลุ่มอาคาร ความร่มรื่น และความสบายใจของผู้อยู่อาศัย ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ทางอ้อมต่อการทำงาน ตามหลัก Organic architecture ของปรมาจารย์ทางสถาปัตยกรรมยุคใหม่ Frank Lincoln Wright (1867–1959) ที่ว่ามนุษย์ อาคาร และสิ่งแวดล้อม ควรกลมกลืนและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสอดคล้องหลักการอยู่กับธรรมชาติให้เป็นสุข โดยพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญภิกข)

.....